

FOLWARK W MĘTOWIE JAKO WŁASNOŚĆ LUBELSKIEGO KONWENTU OO. DOMINIKANÓW W XVIII I XIX STULECIU

Celem niniejszego artykułu jest charakterystyka funkcjonującego od XVIII w. folwarku w Mętowie (w powiecie lubelskim), stanowiącego do roku 1864 własność konwentu oo. dominikanów lubelskich. Na podstawie źródłową artykułu składają się akta zawierające opisy folwarku mętowskiego z początku XIX w. i z II połowy XIX w. Akta z II połowy XIX w. posiadają charakter szczegółowych inwentarzy dotyczących stanu majątkowego po skasowanym w 1864 r. lubelskim zakonie dominikanów¹. W dotychczasowych opracowaniach poświęconych lubelskim braciom kaznodziejom, trudno natrafić na informacje dotyczące funkcjonowania folwarku w podlubelskim Mętowie².

Korzystne położenie wsi Mętów i Ćmiłów nad rzeką Czerniejówką w obecnej Gminie Głusk, w niewielkiej odległości – około 10 km

¹ Biblioteka Naukowa PAU i PAN w Krakowie [dalej: BNPAUiPAN], *Dokumenty z lat 1570-1571 dotyczące wsi Mentów i Ćmiłów /Smilow, Smielów/ należących do klasztoru dominikanów w Lublinie*, sygn rkps 3275, nr mkf 793 (spisy, fascykuly dokumentów znajdujących się w tym rękopisie wzmiankują o posiadaczach dóbr mętowskich i ćmiłowskich od początku XVI do II połowy XVIII w.), [Przedział czasowy podany w tytule jednostki nie odpowiada jej zawartości]; Archiwum Małopolskiej Prowincji OO. Dominikanów w Krakowie [dalej: AMPOOD], *Akt Zaprowadzenia Administracji w dobrach Mętów i Trześniów przeszłych z własności XX Dominikanów w Lublinie pod Zarząd Skarbu Królestwa Polskiego. Sporządzony przez Assessora Ekonomicznego Okręgu Lubelskiego w r. 1865*, sygn. Lb 47; tamże, *Akt opisu i zajęcia pod zarząd Skarbu majątku należącego do Klasztoru etatowego Księży Dominikanów w Lublinie (Majdan, Mętów i Trześniów 1865)*, sygn. Lb 52; tamże, *Dziennik Czynności Ekonomicznych Folwarku Mentów na rok 1863*, sygn. Lb 48.

² Szczegółowy wykaz prac poświęconych lubelskim dominikanom zawiera publikacja H. G a p s k i e g o, *Dominikanie w Lublinie. Zarys historiograficzny*, [w:] *Dominikanie w Lublinie. Studia z dziejów i kultury*, red. T e n ż e, Lublin 2006, s. 7-21.

na południe od Lublina, skłoniło dominikanów lubelskich do przejęcia tych dóbr w I połowie XVIII, częściowo drogą zamiany, a częściowo drogą wykupu.

W XVI w. Mętów wraz z Ćmiłowem zamieszkiwała drobna szlachta. Na podstawie dokumentu z 1697 r. zawierającego spis wszystkich zagród w Mętowie możemy wnioskować o bardzo dużym rozdrobnieniu własności ziemskiej w tychże dobrach. Własność ta w świetle dokumentu składała się z dużej liczby zagród, łąnów, czy półłanków, z przeważającą liczbą tych ostatnich³. Potwierdzają to zarówno późniejsze, jak i wcześniejsze dokumenty dotyczące właścicieli i dzierżawców wsi Mętów i Ćmiłów. Ze sporządzonego przez I. Rolską-Boruch wykazu zamków i dworów istniejących na terenie Lubelszczyzny od 1500 do 1700 r. dowiadujemy się o istniejącym już w 1529 r. folwarku w Mętowie, w którym funkcjonował wybudowany przed rokiem 1695 murowany dwór wzniesiony na planie prostokąta, trójdzielny, półtoratraktowy z sienią na osi. Po jednej stronie sieni znajdowała się izba z komnatą, po drugiej stronie piekarnia. W roku 1695 właścicielami jego byli Lubowieccy. Dwór został zrujnowany w 1723 r.⁴. Jak podaje przywołana publikacja, przed rokiem 1621 wybudowano także dwór w Ćmiłowie⁵.

W połowie XVII w. właścicielami największych połąci ziemi w Mętowie byli Andrzejewscy, Górscy, Gorajscy, Borowscy i Węglińscy. Spośród nich szczególne znaczenie miał ród Gorajskich i znany przedstawiciel tego rodu Zbigniew Gorajski, który w początkach XVII w. odziedziczył po swoim ojcu Adamie Gorajskim wsie położone wzdłuż rzeki Bystrzycy, wśród których znalazły się również miejscowości Mętów i Ćmiłów. Z kolei Adam Gorajski, ojciec Zbigniewa wszedł w posiadanie części Mętowa i Ćmiłowa w końcu XVI w., dziedzicząc te wsie po swoim wuju Janie Osmólskim, właścicielu między innymi Osmolic, Prawiednik, czy Krężnicy. Zbigniew Gorajski, będąc właścicielem Ćmiłowa wypuszczał swe dobra w dzierżawę. Toteż od 1626 r. dzierżawcami Ćmiłowa byli kolejno: Mikołaj Gniewosz; następnie od 1629 r. Adam Zawadzki, a po jego śmierci w 1631 r.

³ Archiwum Narodowe w Krakowie, *Zbiór Zygmunta Głgera, Mentów parafia Czernejów (lubelskie) – inwentarz, spis zagród*, sygn. 678/0/3/500.

⁴ I. Rolska-Boruch, *Siedziby szlacheckie i magnackie na ziemiach zwanych Lubelszczyzną 1500-1700. Założenia przestrzenne, architektura, funkcje*, Lublin 1999, s. 216.

⁵ Tamże, s. 152.

dzierżawcą był jego syn Krzysztof. Od 1642 r. część wsi dzierżawił Zygmunt Iżycki, a od 1649 r. dzierżawcą Ćmiłowa był Mikołaj Nosowski. Gdy w roku 1648 wojska turecko-tatarskie pustoszyły południową Lubelszczyznę, zniszczyły między innymi istniejący w Ćmiłowie dwór, należący do Gorajskiego, karczmę i młyn. Po śmierci Zbigniewa Gorajskiego w 1655 r., spadkobiercami majątków zostały trzy jego córki i dwóch synów. Synowie Zbigniewa zmarli w młodym wieku pozostawiając posiadłości ziemskie swoim siostróm⁶. Ta część Mętowa, która znajdowała się w posiadaniu Gorajskich, przez jeszcze długi okres czasu, będąc już w posiadaniu innych właścicieli zwana była Gorajszczyzną.

W początkach osiemnastego wieku rozdrobnione dobra szlacheckie w Mętowie i Ćmiłowie najliczniej zgromadziły w swoich rękach rodziny Wysockich, Jastrzębskich i Borkowskich, którzy drogą wykupu, czy też spadku stali się tam posiadaczami najrozleglejszych połaci ziemi. Od tychże rodzin szlacheckich przeor klasztoru dominikanów lubelskich o. Rajmund Stoiński nabył w latach 1721-1722 dla swego klasztoru w Lublinie dobra Mętów oraz część Ćmiłowa. Był to okres, kiedy do własności poszczególnych zakonów, które miały swe siedziby w Lublinie, należały coraz większe posiadłości ziemskie położone w okolicy miasta. Część z nich nabywali sami zakonnicy, część zaś otrzymywali w formie spadków, zapisów, darowizn czy zamiany⁷. W znacznej części podstawą do przejęcia przez dominikanów podlubelskiej posiadłości była zamiana dóbr, której w 1721 r. dokonał wspomniany już przeor o. Rajmund Stoiński. W zamian za będące własnością klasztoru dobra na Konotopach i Wasilowicach w województwie bełzkim, składające się z folwarku, karczmy, młyna i poddanych, przeor nabył od Stanisława Floriana Jastrzębskiego, sędziego ziemskiego halickiego, będącą w jego posiadaniu część na Mętowie i Ćmiłowie. W posiadanie innych części tych wsi wszedł przejmując je jako zastaw w zamian za kwotę 15 tys. złp, którą pożyczył Józefowi i Teodorze z Mączyńskich Wysockim, podczaszostwu sieradzkiemu, starostwu salnickiemu. W 1722 r. dominikanie lubelscy za

⁶ D. Kupisz, *Zbigniew Gorajski (1596-1655). Studium z dziejów szlachty protestanckiej w Małopolsce w pierwszej połowie XVII wieku*, Warszawa 2000, passim.

⁷ K. Pudelska, A. Mirosław, *Zabytkowe ogrody klasztorne we współczesnym Lublinie*, [w:] „Teki Komisji Architektury, Urbanistyki i Studiów Krajobrazowych O.L. PAN”, VII/2011, s. 85.

kwotę 12 tys. zł nabyli od Teresy Borkowskiej, cześnikowej brzeskiej jeszcze jedną częśćkę Mętowa⁸.

Z dóbr Mętów wraz z częścią Ćmiłowa dominikanie lubelscy utworzyli obszerny folwark wraz z majątnością składającą się z gruntów folwarcznych, młyna, karczemu, browaru i domów folwarcznych⁹. O genezie powstawania folwarków na Lubelszczyźnie oraz ich funkcjonowaniu i zabudowie pisze w swej pracy B. Kwiatkowski, poświęcając uwagę głównie tym folwarkom, których pozostałości przetrwały do dnia dzisiejszego¹⁰. Niestety ślady istnienia folwarku mętowskiego są obecne jedynie w źródłach pisanych. Nie zachowały się po nim żadne pozostałości materialne. Wyjątek stanowi okazała, murowana, przydrożna kapliczka, która widnieje na XIX-wiecznym planie folwarku¹¹, a współcześnie usytuowana jest w Mętowie, przy drodze wojewódzkiej nr 835 (Lublin-Biłgoraj), drodze zwanej niegdyś gościńcem (traktem) lubelskim. Aktualne plany rozbudowy drogi przewidują rozbiórkę kapliczki i przeniesienie jej w inne miejsce.

Wieś Mętów występująca w XIX-wiecznych źródłach historycznych także pod nazwą Mentów, liczyła w 1827 r. 30 domów i 213 mieszkańców. W tym samym czasie w Ćmiłowie nazywanym także Swiłowem, Śmiłowem, Smiłowem znajdowały się 24 domy wraz z 150 mieszkańcami. Mieszkańcy Mętowa przynależeli do parafii w Czerniejowie,

⁸ BNPAU:IPAN, *Dokumenty z lat 1570-1571 dotyczące wsi Mentów i Ćmiłów...*, sygn rkps 3275, nr mkf 793; J. A. W a d o w s k i, *Kościół lubelskie*, wyd. 2 reprint, Lublin 2004, s. 224-226.

⁹ J. A. W a d o w s k i, *dz. cyt.*, s. 226.

¹⁰ B. K w i a t k o w s k i, *Folwarki Lubelszczyzny. Historia rozwoju i zabudowy*, Lublin 2012; Funkcjonowaniu folwarków i dworów, a także ich roli w dobrach ziemskich na Lubelszczyźnie i Podlasiu poświęcone są prace A. Kopruckowniaka oraz A. Przegalińskiego; A. Kopruckowniak, *Ziemiaństwo Lubelszczyzny i Podlasia w XIX i XX wieku. Wybór prac z lat 1974-2005 wydany na jubileusz 75-lecia urodzin autora*, Lublin 2005; *Studia z dziejów ziemian 1795-1944*, red. A. Kopruckowniak, Lublin 2005; *Studia nad ziemiaństwem w XIX i XX wieku*, red. Z. Gołębiowska, A. Kopruckowniak, A. Przegaliński, Lublin 2014; A. Przegaliński, *Spółeczna działalność ziemiaństwa lubelskiego w latach 1864-1914*, Lublin 2009. T e n z e, *Wokół dworu i parku. Studia z duchowej i materialnej kultury ziemiaństwa lubelskiego po powstaniu styczniowym*, Lublin 2011; T e n z e, *Dwór ziemiański na Lubelszczyźnie w epoce przemian gospodarczych i społecznych. Dzieje dóbr Snopków w XIX i w I połowie XX wieku*, Lublin 2016.

¹¹ Kartograficzne opracowanie planu folwarku poddominikańskiego w Mętowie z 1867 r. znajdzie się w odrębnym artykule.

która pobierała część dziesięciny, zaś wierni z Ćmiłowa zaspokajali swoje potrzeby duchowe w kościele parafialnym w Abramowicach, któremu z tejże wsi przysługiwała dziesięcina¹².

W początkach dziewiętnastego stulecia, około 1802 r., gdy funkcję przeora konwentu dominikanów lubelskich pełnił o. Wojciech Kostkowski, dokonał on opisu zabudowań Mętowa (nazwa miejscowości według zapisu źródłowego to Mentów) wraz z częścią Ćmiłowa (zgodnie ze źródłem Smiłowa) należących do klasztoru dominikańskiego, z których to wsi czerpał zakon znaczące korzyści¹³.

Jak dowiadujemy się z tegoż opisu, w Mętowie istniały dwa domy folwarczne, jeden mieszkalny, drugi przeznaczony głównie do przechowywania sprzętów gospodarskich. Do niego też przylegała kapliczka. Na gruntach folwarcznych znajdował się również spichlerz, chlewik, stajnia wraz z oborą, wozownia, stodoły, sprzęty służące do gaszenia ognia na wypadek pożaru oraz urządzenia gospodarskie. Koniecznym i naturalnym elementem mętowskiego krajobrazu folwarcznego były także sady, stawy, pasieka, lasy.

Poddani mieszkający w Mętowie oraz w Ćmiłowie, w dobrach należących do konwentu dominikanów lubelskich zobowiązani byli do świadczenia na rzecz zakonu powinności, czy to w postaci odrabiania pańszczyzny, płacenia czynszów, czy też przekazywania płodów ziemi klasztorowi (w tym kur i jaj). Zadaniem mieszkańców świadczących różnego typu usługi na rzecz klasztoru było również pełnienie straży nocnej, celem ochrony majątku folwarcznego.

Przywołany już w tekście jeden z domów folwarcznych znajdował się pod numerem 16. Miał on długości sążni 8, zaś szerokości sążni 4. Dom ten był drewniany, pokryty gontowym dachem. Był to typowy model polskiego dworu, którego charakterystycznymi cechami był

¹² *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, red. F. Sulimierski, B. Chlebowski, W. Walewski, t. I, Warszawa 1880, s. 710; tamże, t. VI, Warszawa 1885, s. 257. Według S. Kurasia w średniowieczu Ćmiłów funkcjonował pod nazwą: Smiłow, Smyłow, Szmyłow, natomiast Mętów pod nazwą: Methow, Manthow, czy Mątów (*Dzieje Lubelszczyzny, t. III, Słownik historyczno-geograficzny województwa lubelskiego w średniowieczu*, oprac. S. Kurasa, Warszawa 1983, s. 151, 234).

¹³ BNPAUiPAN, Dokumenty z lat 1570-1571 dotyczące wsi Mentów i Ćmiłów..., (*Opisanie Inwentarza Wsi Mentowa z Częścią Smiłowa do Conventu ww. OO. Dominikanów Lubelskich należących*). [Opis sporządzony jest w dwóch egzemplarzach], k. 103-113.

symetryczny układ wnętrza z dużą sienią po środku i pomieszczeniami mieszkalnymi po bokach. Wchodząc do wnętrza domu po lewej stronie od drzwi wejściowych znajdowało się mieszkanie dla ekonoma, pełniące funkcję nadzorcy robót folwarcznych i zarządcy folwarku¹⁴. Składało się ono z izby, w której znajdował się piec kaflowy, a przy nim kominek. Z tejże izby przez podwójne drzwi wchodziło się do alkierzyka¹⁵. Prawa część domu zamieszkiwana była przez służących i podobnie jak część lewa składała się z izby ogrzewanej piecem kaflowym, przy którym znajdował się kominek z piecem piekarskim. Z sieni wiodły drzwi do murowanej kuchni, a z kolei z kuchni drugie drzwi prowadziły na tył domu, gdzie rozpościerała się kwitnąca łąka. Opis tego domu jest następujący:

Dom folwarczy w wsi Mentowie pod [numerem] 16 wzdłuż ma sążni 8 w szerz 4. Z drzewa ciesanego wybudowany dachem gontowym pokryty ma komin na dach wywiedziony ieden. Wstępując w dom drzwi drewniane z wszystkimi należytosciami. Po lewej stronie pomieszkanie dla ekonoma do którego drzwi drewniane z wszystkimi należytosciami. W tym pomieszkaniu izba z alkierzem, w której izbie okien nowych dwa z okienicami drewnianymi z dworu zamykającymi się. Piec kaflowy ieden który y alkierz ogrzewa, przy piecu kominek znayduie się. Z pierwszej izby są drzwi podwójne do alkierzyka w którym okno nowe iedno z okiennicą drewnianą z dworu zamykającą się. Na prawej stronie pomieszkanie dla służących, do którego drzwi drewniane z wszelkimi należytosciami, w którym izba iedna w tey izbie okien dwa, piec kaflowy przy którym kominek z piecem piekarskim. W sieni są drzwi do kuchni która murowana, z tej kuchenki drugie drzwi drewniane na tył wychodzące, na którym tyle łąka znajduje się.

Opis wskazuje na trójdzielny rodzaj dworu, którego model kształtował się od końca XV, aż po dugą połowę XVIII w. Trójdzielne wnętrza

¹⁴ Pod terminem „ekonom” widziano zarządcę całego gospodarstwa, lub też był on jedynie pracownikiem pilnującym prac polowych. W przypadku folwarku w Mętowie ekonom zarządzał całym gospodarstwem. T. E p s z t e i n, *Pracownicy w dobrach ziemskich w Polsce w XIX i XX wieku*, [w:] *Dwór a społeczności lokalne na ziemiach polskich w XIX i XX wieku*, red. W. C a b a n, M. B. M a r k o w s k i, M. P r z e n i o - s ł o, Kielce 2008, s. 271.

¹⁵ Alkierz pełnił różnorodne funkcje: był garderobą, gabinetem lub mniejszą sypialnią. I. R o l s k a - B o r u c h, *„Domy pańskie” na Lubelszczyźnie od późnego gotyku do wczesnego baroku*, Lublin 2003, s. 192. W publikacji szczegółowe objaśnienia odnoszące się do pomieszczeń dworskich i ich funkcji.

dzieliła się, z której drzwi prowadziły do izby pańskiej. W rogach izby umieszczano piec. Z sieni jedne drzwi prowadziły zazwyczaj do murowanej kuchni, chociaż w mniej zamożnych domach miejsce na kuchnię wydzielano z sieni¹⁶.

Drugi dom folwarczny ulokowany pod numerem 15 stał, jak wynika z opisu po lewej stronie podwórza i miał długości sążni 10 i był szeroki na sążni 5. Zbudowany z drzewa, pokryty był słomianym dachem i składał się z dwóch części. W części prawej znajdowały się dwie izby z alkierzukami. Również dwie izby położone były w części lewej. Do wszystkich czterech izb prowadziło z sieni czworo drzwi. Dom ten nie posiada żadnych pieców. Pod domem znajdowała się piwnica o dwóch lochach. Budynek służył do przechowywania sprzętów gospodarskich. Przy tymże domu wystawiona została kapliczka z ołtarzem, do której prowadziły drzwi od izby. Opis źródłowy tego domu brzmi następująco:

Dom pod [numerem] 15. Ten dom wchodząc po lewej stronie podwórza stoi ma długości sążni 10. Szerokości sążni 5. Z drzewa ciesanego wybudowany dachem słomianym pokryty, ma kominów na dach wywiedzionych dwa, ten dom dzieli się na dwa pomieszkania, w pomieszkaniu z prawej strony jest izb dwie, z alkierzukami, z przepierzenia tarcic zrobionymi dwoma. Okien w tym pomieszczeniu 6. Cztery z okiennicami drewnianymi z dworu zamykającymi się. W pomieszkaniu lewej strony jest izb dwie, w tych izbach okien 7 z 4 okiennicami z dworu zamykającymi się. Do tych pomieszkań tak prawej jak lewej strony jest drzwi 4 z sieni zamykające się. W tych pomieszkaniach pieców żadnych nie ma. Pod tym domem piwnica o dwóch lochach – którego dom do pomieszkania całkiem nieużyteczny tylko na schowanie sprzętów gospodarskich służy. Przy tym domu kapliczka jest wystawiona, której ołtarz jeden, okien dwa. Taż kapliczka drzwiami drewnianymi od izby wychodzącymi zamyka się.

Pomiędzy domami stał spichlerz również drewniany, pokryty słomianym dachem. Przy nim znajdowała się spiżarnia, a pod nim murowana piwnica z jednym lochem.

Obok spichlerza ulokowany był chlewik podzielony na siedem przegródek służących dla nierogacizny i drobiu.

Jadąc na gumno w kształcie kwadratu z przyległymi do niego budynkami gospodarczymi, po lewej stronie znajdowała się stajnia

¹⁶ I. Rołska-Boruch, *Siedziby szlacheckie...*, s. 92-93.

z oborą, również usytuowaną „na kształt kwadratu”. Przy stajni stała owczarnia. Zarówno do stajni, jak i do obory prowadziły podwójne, drewniane wrota.

Jak w każdej folwarcznej posiadłości także i w folwarku mętowskim nie mogło zabraknąć wozowni i stodoł, a także sprzętów do gaszenia pożaru w postaci dwóch drabin, dwóch osęków żelaznych, dwóch wiader i jednej kadzi na wodę.

W skład urządzeń gospodarskich wchodziły: wozy żelazne w liczbie 5, 8 sztuk bron, 10 beczek na zboże, jedna skrzynka z rzeżakiem do cięcia słomy, garniec blaszany, kocioł miedziany do warzenia wody.

Do folwarku należało 12 koni, tyleż samo krów, 10 cieląt, 27 sztuk nierogacizny oraz 67 owiec. Uprawiano pszenicę, żyto, jęczmień, owies, tatarkę i groch. Wysiewano 15 korców pszenicy, 68 korców żyta, 15 korców jęczmienia, 40 korców owsa, 10 korców tataraki i jeden korzec grochu.

W ostatnim roku przed spisem inwentaryzacyjnym (około 1801 r.) zebrano 105 korców pszenicy, 290 korców żyta, 80 korców jęczmienia, 70 korców owsa, 20 korców tataraki oraz 7 korców i 16 garnców grochu.

Folwark składał się także z sadu, pasieki liczącej 76 pni pszczół, ogrodu na warzywa, stawów, sadzawek, lasów oraz browaru wraz z gorzelnią.

Browar stał przy drodze wiejskiej, zbudowany był z drewna i dachem gontowym pokryty. Wchodząc do niego po lewej stronie od drzwi wejściowych znajdowała się izba szynkowa z alkierzem i z komorą, w której stał piec kaflowy służący do ogrzewania pomieszczenia, a przy nim kominek z piecem piekarskim. Z izby tej było wejście do alkierza, a z alkierza do komory, z której jedne drzwi prowadziły na tył browaru, a drugie do sieni. Pod tą komorą była murowana piwnica o jednym lochu. Prawą stronę budynku stanowiła gorzelnia, z której jedne drzwi wychodziły na podwórze, zaś drugie do suszarni, w której stał murowany piec do suszenia. Przy browarze znajdowała się także stajenka dla bydła, a za nią stała głęboka na 4 sążnie studnia. Do tegoż browaru należała karczma drewniana stojąca przy lubelskim gościńcu.

Według opisu: *Ten browar stoi przy drodze wiejskiej z drzewa rzniętego wybudowany dachem gontowym pokryty ma kominów murowanych na dach wyprowadzonych 2. Długości sążni 15, szerokości sążni 4 i łokieć 1. Zawiera w sobie wchodząc do tego browaru drzwi drewniane z wszystkimi należnościami, po lewej stronie jest izba*

szynkowa z alkierzem y z komorą. Do tey izby drzwi drewniane z wszystkiemi należytościami, w tey izbie okien 3 z okiennicami drewnianemi z dworu zamykającemi się. Piec kaflowy ieden, który y alkierz ogrzewa, przy piecu kominek z piecem piekarskim, z tey izby drzwi drewniane do alkierza w którym okno iedno z okiennicą drewnianą z dworu zamykającą się, z tego alkierza drzwi drewniane do komory, w której komorze drzwi dwoje iedne na tył drugie do sieni wychodzące. Pod tą komorą iest piwnica murowana o iednym lochu, która drzwiami drewnianemi z sieni zamyka się. – Po prawej stronie iest gorzelnia do której drzwi drewniane, w tey gorzelni drugie drzwi na podwórze wychodzą, w tey gorzelni trzecie drzwi do suszarni, w której okien dwa, piec do suszenia murowany. – Przy tym browarze iest stajenka dla bydła drewniana która drzwiami drewnianemi od sieni zamyka się, w tey stajence drugie drzwi na tył wychodzące, która stajenka dachem gontowym pokryta iest. Długości 5 sążni, szerokości zaś 2,5 zawiera w sobie. Przy tym browarze iest na tyle studnia, która 4 sążni głębokości zawiera w sobie. Do tego browaru należy karczma drewniana przy gościńcu lubelskim stojąca dachem gontowym pokryta, ma komin murowany na dach wywiedziony ieden. Wchodząc wrota podwójne drewniane tak z przodu iako y z tyłu, wszedłwszy po lewey stronie pomieszkanie do którego drzwi drewniane z wszystkiemi należytościami, w tym pomieszkaniu izba iedna z komorą, w której izbie okien 4, piec kamienny przy którym kominek z piecem piekarskim, z tey izby drzwi do komory, z której komory drzwi drugie na tył wychodzące. W tey karczmie stajnia z żłobami znajdzie się, która karczma długości 9 szerokości 4 sążni zawiera w sobie. Taż karczma razem z browarem wyżey opisanym arenduje się Żydowi Moszkowi Josefowiczowi.

Do świadczenia różnego rodzaju powinności, usług względem lubelskiego konwentu oo. dominikanów, zobowiązanych było w 1802 r. 35 poddanych z Mętowa i z części Ćmiłowa, którzy odrabiali pańszczyzną sprzężajną, pieszą, pełnili straż nocną oraz dostarczali kur i jaj zakonnikom. Potwierdza to wykaz: *Powinności Poddanych Wsi Mętowa z częścią Śmiłowa do Konwentu ww. oo. Dominikanów Lubelskich należących.*

Lp.	Gatunek usług/ wykaz pracowników folwarku	Dni robocze		Kury	Jaja	Straż nocna miesięcznie
		Sprężąjni miesięcznie	Piechotni miesięcznie	liczba	liczba	liczba
1.	Jan Zając	8	0	1	10	13
2.	Stanisław Paździur	0	8	1	10	13
3.	Wojciech Kotarski	0	8	1	10	13
4.	Łukasz Kaznowski	8	0	1	10	13
5.	Kazimierz Dudziak	8	0	1	10	13
6.	Łukasz Dudziak	8	0	1	10	13
7.	Łukasz Tkacz	0	4	0	3	0
8.	Kazmierz Kotarski	0	8	1	10	13
9.	Matchias Mazur Gajowy	0	4	0	3	0
10.	Jakub Zając Gajowy	0	4	0	3	0
11.	Jakub Kowalski	0	4	0	3	0
12.	Bartłomiej Leleniowski	0	0	0	3	0
13.	Ignacy Kołodziej	8	0	1	10	13
14.	Wojciech Basak	8	0	1	10	13
15.	Józef Uznański	0	8	1	10	0
16.	Maciek Kaznowski	8	0	1	10	13
17.	Andrzej Sołtys	8	0	1	10	13
18.	Maciek Skorek	0	8	1	10	13

19.	Marcin Uznański	0	8	1	10	13
20.	Maciej Pietrzak	0	8	1	10	13
21.	Józef Tylec	0	8	1	10	13
22.	Marcin Tylec	8	0	1	10	13
23.	Walenty Paździur	8	0	1	10	13
24.	Maciej Dudziak	0	8	1	10	13
25.	Błażej Dudziak	0	8	1	10	13
26.	Jakub Tylec	8	4	1,5	15	13
27.	Skalecka wdowa	0	8	1	10	13
28.	Maciej Fajfer	0	8	1	10	13
29.	Kazimierz Kaznowski	8	0	1	10	13
30.	Franciszek Paździur	8	0	1	10	13
31.	Michał Kaznowski	8	0	1	10	13
32.	Antoni Zając	8	0	1	10	13
33.	Maciej Skalecki	0	4	0	3	0
34.	Walek Skalecki komornik	0	0	0	0	0
35.	Wojciech Grabowski	0	0	0	0	0
	Ogółem	120	120	27,5	293	338

Źródło: BNPAUiPAN, *Dokumenty z lat 1570-1571 dotyczące wsi Mentów i Ćmilów /Smilow, Smielów/ należących do klasztoru dominikanów w Lublinie*, sygn rkps 3275, nr mkf 793 (*Powinności Poddanych Wsi Mentowa z części Smilowa do Konwentu ww. oo. Dominikanów Lubelskich należących*).

Jak wynika z tabeli, poddani folwarku mętowskiego, będącego własnością lubelskiego konwentu oo. dominikanów, odrabiali pańszczyzny sprzężajnej 8 dni w miesiącu lub od 4 do 8 dni pańszczyzny pieszej. Do tego dostarczali zakonnikom miesięcznie 27 kur i około 290 jaj. Obowiązkiem ich było pełnienie straży nocnej średnio przez 13 dni w miesiącu. Jednym z czynników mających wpływ na wymiar pańszczyzny była wielkość nadziału ziemi. Badający wymiar pańszczyzny w prawosławnych i unickich monasterach żeńskich eparchii lwowskiej pod koniec XVIII w. Ołeh Duch podaje, że XVIII w. każdy poddany monasteru w Słowicie (posiadającego w drugiej połowie XVIII w. najwięcej ziemi na terenie eparchii lwowskiej i przemyskiej) – zarówno sprzężajny, jak i pieszy odrabiał tygodniowo jeden dzień pańszczyzny. Jak odnotowuje dalej, w 1778 r. przy takim wymiarze pańszczyzny, dwunastu gospodarzy monasterskich miało wspólnie odrobić 624 dni roboczych w ciągu roku¹⁷. W przypadku opisywanego przez nas folwarku mętowskiego, posiadającego prawie trzykrotnie wyższą liczbę poddanych, ogólny wymiar pańszczyzny wynosił rocznie 2880 dni. Wynika z tego, że poddani konwentu dominikańskiego na folwarku w Mętowie odrabiali tygodniowo od 1 do 2 dni pańszczyzny¹⁸. W zamian za odrabianie daremszczyzny (darmochy) chłopci otrzymywali drewno na opał¹⁹. Przymusowego najmu dominikanie lubelscy wymagali tylko od tych chłopów, którzy mieli długi we dworze i uchylali się od ich spłaty²⁰.

Zarówno zabudowa folwarczna, jak i produkcja roślinna w dobrach lubelskiego konwentu dominikańskiego wykazują bardzo duże podobieństwo do folwarków funkcjonujących w tym okresie na innych terenach Rzeczypospolitej, chociażby w jej północno-zachodniej części, gdzie układ budowli folwarcznych był identyczny do przedstawionego,

¹⁷ O. Duch, *Jak mniszki gospodarowały? Gospodarka w prawosławnych i unickich monasterach żeńskich eparchii lwowskiej i przemyskiej w XVII-XVIII wieku*, [w:] *Gospodarstwo wiejskie w Rzeczypospolitej w XVI-XVIII wieku*, red. J. Muszyńska, Sz. Kazussek, J. Pielaś, Kielce 2009, s. 192.

¹⁸ Potwierdza to tabelaryczny wykaz wielkości gospodarstw i wysokości pańszczyzny zawarty w publikacji T. Mencia, *Wieś pańszczyźniana w Królestwie Polskim w połowie XIX wieku*, Lublin 1988, s. 152.

¹⁹ T. Mencil, *dz. cyt.*, s. 125.

²⁰ Tamże, s. 173.

a hodowla roślin koncentrowała się na uprawie owsa, żyta, jęczmienia, pszenicy, grochu i tataraki²¹.

Od 1802 r. przez ponad pół wieku folwark mętowski prężnie się rozwijał, a jego dochody znacznie wzrosły. W 1802 r. ogólna suma dochodów z folwarku wynosiła 1056 Rs i 40 kop.

Gdy w wyniku działań rusyfikacyjnych, dokonano kasaty zakonu oo. dominikanów lubelskich, zabierając im wszelkie dobra i przekazując pod Zarząd Skarbu Królestwa Polskiego, folwark w Mętowie, po przeprowadzeniu jego szczegółowej inwentaryzacji, również został przejęty przez Zarząd Skarbu.

Dnia 26 stycznia/7 lutego i 27 stycznia/8 lutego 1865 r. na gruncie folwarku Mętów, w obecności ekonoma folwarku – Felicjana Adamczewskiego, jego zastępcy, gumienego – Jana Gęcy, sołtysa wsi Mętowa – Szymona Tylca oraz Andrzeja Drwala i Pawła Paździora spisano protokół przekazania dóbr mętowskich, należących dotychczas do dominikanów lubelskich, wskazanemu przez władze rządowe dzierżawcy Władysławowi Andrychiewiczowi, właścicielowi dóbr Wilczopole, określając jednocześnie warunki i okres dzierżawy, który miał trwać zaledwie przez kilka miesięcy – do końca maja 1865 r.²². Po nim do końca roku dzierżawcą folwarku poddominikańskiego w Mętowie był Celestyn Piasecki.

Sporządzony w Lublinie dnia 25 października/6 listopada 1865 r. *Protokół szczegółowego przejęcia pod zarząd Skarbu majątku należącego do Klasztoru etatowego Księży Dominikanów położonego w Guberni Lubelskiej, Powiecie Lubelskim, w mieście Lublinie* zalecał nie tylko dokładne opisanie stanu majątkowego zakonu lubelskiego, ale również zestawienie go ze spisami funduszy majątku klasztornego z 1819 i 1860 r.²³.

²¹ A. Groth, *Gospodarka folwarczna w dobrach krokowskich w drugiej połowie XVIII wieku*, [w:] *Folwark, wieś, latyfundium...*, s. 140-142.

²² AMPOOD, *Akt Zaprowadzenia Administracji w dobrach Mętów i Trześniów...*, sygn. Lb 47; Tamże, *Akt opisu i zajęcia...*, sygn. Lb 52, k. 21-22 (*Protokół ogłoszenia, że cały majątek Klasztoru XX Dominikanów w Lublinie przechodzi pod zupełny Zarząd Władzy Skarbowej Królestwa, spisany na gruncie Klasztoru XX Dominikanów w Lublinie, dnia 20 stycznia/1 lutego 1865 r.*).

²³ AMPOOD, *Akt opisu i zajęcia...*, sygn. 52, k. 7-20 (*Protokół szczegółowego przejęcia pod zarząd Skarbu majątku należącego do Klasztoru etatowego Księży Dominikanów położonego w Guberni Lubelskiej, Powiecie Lubelskim, w mieście Lublinie.*)

Oprócz folwarku w Mętowie, który jest przedmiotem niniejszego artykułu, lubelski konwent był właścicielem domów i placów w Lublinie, a także dóbr ziemskich w postaci folwarku na Trześniowie i posiadłości dworskich na Hajdowie. Spośród budynków i placów w Lublinie zakon dominikanów posiadał:

1. Kamienicę murowaną dwupiętrową pod numerem 47 przy ul. Jezuickiej;
2. Kamienicę murowaną trzypiętrową pod numerem 48 przy ul. Jezuickiej;
3. Kamienicę murowaną dwupiętrową pod numerem 49/50 przy ul. Dominikańskiej;
4. Kamienicę murowaną dwupiętrową pod numerem 55 przy ul. Archidiakońskiej;
5. Kamienicę murowaną jednopiętrową pod numerem 79 przy ul. Rybnej;
6. Ogród przy ul. Czechówka, obejmujący przestrzeni 6 morgów, 144 pretów;
7. Dom murowany parterowy wprost podwórza klasztornego pod numerem 52.

Powyższe budynki z wyjątkiem domu w podwórzu klasztornym oraz ogrodu i kamienicy przy ul. Rybnej, będącej własnością przykościelnego Arcybractwa Różańcowego, co do których przełożony klasztoru zażądał pozostawienia ich w użytkowaniu zakonu, protokołem z dnia 20 stycznia/1 lutego 1865 r. oddane został w administrację Zarządu Władzy Skarbowej Królestwa. Ostatecznie jednak w marcu 1865 r. również i ogród i kamienica przy ul. Rybnej przejęte zostały przez administrację Skarbową. Konwentowi pozostawiono kościół

Protokół ten składa się z czterech części. Część pierwszą stanowi wykaz majątku klasztornego na kapitałach, z kolei druga, trzecia i czwarta obejmuje kolejno:

II. Nieruchomości jako to:

1. Budowle klasztorne, domy i place po miastach;

2. Dobra, to jest: folwarki i posiadłości gruntowe, stanowiące oddzielne gospodarstwo, znajdujące się na nich budowle, lasy itp.;

III. Ruchomości, to jest inwentarz żywy, narzędzia rolnicze, meble, utensylia domowe itp.

IV. Długi i zobowiązania, podatki i ciężary Skarbowe.

wraz z gmachem klasztornym i pomieszczeniami niezbędnymi dla służby klasztornej i kościelnej²⁴.

Na folwark Mętów składały się dobra ziemskie w tym grunta, łąki, ogrody obejmujące ogólnej przestrzeni morgów 591, prętów 195; lasy morgów 601, dobra znajdujące się w użytkowaniu włościan Mętowa – 657 morgów oraz włościan wsi Żabia Wola – morgów 193. Ogółem w 1865 r. folwark obejmował obszar składający się z ponad 2 tys. (2049) morgów.

Według szczegółowych obliczeń dokonanych na gruncie folwarku Mętów dnia 4/16 lutego 1865 r. przez Assesora Ekonomicznego, delegowanego przez Zarząd Skarbu Królestwa Polskiego do opisanie i zajęcia folwarku oo. dominikanów, obszar folwarczny w Mętowie składał się z następujących gruntów:

1. Ogrodu owocowego, morgów 1, prętów 190;
2. Ogrodów warzywnych klasy I żytniej, morgów 2, prętów 110;
3. Gruntu pszennego klasy II, morgów 80;
4. Gruntu żytniego klasy I, morgów 266, prętów 252;
5. Gruntu żytniego klasy II, morgów 118, prętów 3;
6. Gruntu żytniego klasy III, morgów 29, prętów 195;
7. Łąk oddzielnych klasy III, morgów 11, prętów 120;
8. Łąk oddzielnych klasy IV, morgów 14, prętów 100;
9. Pastwisk klasy II, morgów 41, prętów 188;
10. Nieużytków, morgów 25, prętów 237.

Ogółem obszar samych gruntów folwarcznych obliczono w 1865 r. na 587 morgów i 1395 prętów, a po przeliczeniu prętów na morgi (gdy 1 mórg = 300 prętów), powierzchnia składająca się z ogrodów, gruntów pszennych i żytnich oraz łąk, pastwisk i nieużytków wynosiła jak już pisaliśmy 591 morgów i 195 prętów. Z dóbr tych dochód brutto wyliczony został na Rs 864, kop 48,5, a po odliczeniu poniższych podatków tj.:

- Subsidium charitativum w kwocie Rs 9;
- Ofiary duchownej – Rs 145, kop 60;
- 50% podatku ofiary duchownej – Rs 72, kop 80;

²⁴ AMPOOD, *Akt opisu i zajęcia...*, sygn. 52, k. 48-55 (*Opisanie Kamienic i Domów po Dominikańskich w Mieście Lublinie pod Zarząd Skarbu Królestwa przeszłych*).

- Liwerunku dworskiego zwyczajnego – Rs 16, kop 87;
 - Liwerunku zasiłkowego – Rs 16, kop 87;
 - Podymnego z szarwarkiem z podwyżką 50 – Rs 48;
 - Składki ogniowej w wysokości Rs 29, kop 78;
- Dochód ten, w roku 1865 obliczono na Rs 525, kop 56,5²⁵.

Ogółem suma zapłaconych podatków wyniosła: Rs 338, kop 92.

Według innego obliczenia, dochód netto (po odliczeniu podatków) z dóbr ziemskich, składających się z 591 morgów i 195 prętów wyniósł w 1865 r. – Rs 653, kop 1,5. Różnica w wyliczeniach dochodu ogólnego wynikała z dysproporcji związanych z wymiarem podatkowym. W drugim wyliczeniu podatkowym nie uwzględniono 50% podatku ofiary duchownej, natomiast podymne z szarwarkiem wyniosło Rs 32 z Mętowa i Rs 8 z Majdanu. Ponadto z Majdanu opłacano składkę ogniową w wysokości Rs 2, kop 80.

Tak więc drugi wykaz uwzględnia następujące wysokości podatków:

- Subsidium charitativum – Rs 9;
- Ofiara duchowna – Rs 145, kop 60;
- Liwerunek zwyczajny – Rs 16, kop 87;
- Liwerunek zasiłkowy – Rs 16, kop 87;
- Podymne z szarwarkiem – Rs 32;
- Podymne z szarwarkiem z Majdanu – Rs 8;
- Składka ogniowa z zabudowań dworu – Rs 29, kop 78;
- Składka ogniowa z Majdanu – Rs 2, kop 80;

Razem podatków: Rs 260, kop 92.

W świetle trzeciego wykazu pomiaru podatkowego, podatki opłacane w 1864 r. z dóbr Mętów były następujące:

- Ofiara duchowna – Rs 145, kop 60;
- Subsidium charitativum – Rs 9;
- Liwerunek zwyczajny – Rs 16, kop 87;

²⁵ AMPOOD, *Akt opisu i zajęcia...*, sygn. 52, k. 62, 66-67. Ruble zapisano skrótem Rs i jest to zapis źródłowy. W Królestwie Polskim w 1841 r. złotego zastąpiono rublem, przeliczając 1 zł na 15 kopiejek, czyli 1 rubel wart był 6 zł i 20 gr. (W. M o r a w s k i, *Dziewiętnastowieczne reformy rubla*, [w:] *Reformy pieniądza w Polsce i na świecie*, s. 83 [całość, s. 81-84], strona http://mowiawieki.pl/templates/site_pic/files/NBP_odcinek_2.pdf, dostęp 04. 2017).

- Liwerunek zasiłkowy – Rs 16, kop 87;
- Podymne z szarwarkiem Rs 40;
- 50% ofiary – Rs 72, kop 80;
- 50% podymnego Rs 20;
- Składka ogniowa Rs 32, kop 58;

Razem: Rs 358, kop 72

Oprócz tych opłat folwark opłacał dziesięcinę w wysokości Rs 48, kop 37.

Trudna do uzasadnienia rozbieżność w trzech kolejnych obliczeniach podatkowych nie wydaje się być znacząca.

Dla porównania podatki opłacane z folwarku Trześniów wynosiły ogółem Rs 341, Kop 50, a dziesięcina opłacana była w kwocie Rs 30²⁶.

Dochód z liczby morgów obliczano stosownie do ceny jednego korca żyta ustalonej w wysokości Rs 1, kop 50²⁷.

Gospodarskie rejestra wysiewu i omłotu zboża w dobrach folwarcznych informują, że w roku przed konfiskatą dóbr zakonnych, w folwarku Mętów wysiano: pszenicy – korców 46, garnców 22; żyta – korców 75, garnców 16, co razem dało 122 korców i 6 garnców. Zbóż jarych wysiano około 130 korców. W porównaniu ze spisem z roku 1802, w 1864 r. zasiano zbożem więcej pół, niż pół wieku wcześniej²⁸.

W 1865 r. cała przestrzeń folwarczna obejmowała ogółem 2046 morgów, natomiast w świetle pomiarów z 1802 r. składała się z 2539 morgów. Do pomiarów na początku XIX w. używano miary chełmińskiej, natomiast pół wieku później posługiwano się zbliżoną do niej miarą nowopolską. Różnica pomiędzy włóką chełmińską, a nowopolską była niewielka. Jedna włoka chełmińska liczyła 30 mórg, co równało się 17,955 ha, natomiast włoka nowopolska, również licząca 30 mórg, stanowiła 16,79616 ha. Na przestrzeni lat obszar folwarku na skutek zamiany gruntów, czy sporów granicznych uległ nieznacznemu uszczupleniu. Do sąsiednich dóbr Abramowice i Wilczopole, graniczących z folwarkiem od północy, przeszła część spornej ziemi liczącej 490 morgów. W obcym posiadaniu znalazła się też część dóbr Ćmiłów, natomiast do zamiany gruntów folwarcznych z dobrami Abramowice doszło w 1858 r.,

²⁶ Tamże, k. 20.

²⁷ Tamże, k. 67.

²⁸ Tamże, k. 66.

w wyniku czego powstał awuls zwany Majdanem (obejmujący niwy oraz krzaki z wyłączeniem użytków włościan). Zmiany te zmniejszyły powierzchnię folwarku mętowskiego o 493 morgi²⁹.

Dobra ziemskie na Trześniowie liczyły morgów 304, prętów 66 i podobnie jak w przypadku Mętowa, po dniu 1 lipca 1865 r. przeszły w administrację Skarbową i zostały przez Rząd Gubernialny Lubelski wydzierżawione na jeden rok w drodze publicznej licytacji.

Grunta dworskie na Hajdowie obejmowały morgów 70, prętów 10 i podzieliły losy folwarków w Mętowie i Trześniowie³⁰.

Zarówno w dobra trześniowskich, jak i hajdowskich nie było przestrzeni leśnej, a materiał drzewny potrzebny na opał lub do budowy folwarcznych sprowadzany był z lasów klasztornych dóbr Mętowa. Porównując wyniki rejestrów pomiarowych gruntów folwarcznych, możemy konstatować, że folwark w Mętowie był większy od folwarku na Trześniowie, a co za tym idzie jego znaczenie dla konwentu było dość istotne.

Szczegółowy opis łąnów i pól uprawnych zawiera: *Regestr przybliżony pomiarowo-klassyfikacyjny Folwarków Mętów i Trześniów z własności xx Dominikanów pod zarząd Skarbu przeszłych. Ułożony na podstawie Planów pomiarowych i Rejestrów Geometry Przysięgłego Wincentego Ostrowskiego w r. 1802 po sprawdzeniu gleby i użytków w stanie dzisiejszym – z wykazaniem przestrzeni wiejskiej i leśnej. Sporządzony na gruncie przy Zajęciu Dóbr przez Assessora Ekonomicznego Okręgu Lubelskiego w r. 1865.*

Według tego rejestru folwark Mętów składał się z następujących działów ziemi:

- Łan od granicy Smiłowa [Ćmiłowa], morgów 40, prętów 172;
- Pole zwane Zaleszczyzna, morgów 73, prętów 123;
- Pole w uroczysku Kamionka, morgów 91, prętów 41;
- Łan za zabudowaniami, morgów 41, prętów 211;
- Za drogą Skrzyniecką [Skrzynicką], morgów 41, prętów 21;

²⁹ Tamże, k. 63-64. O powstaniu lubelskich majdanów pisze T. Mencil, *Wieś pańszczyźniana...*, dz. cyt., s. 71-73. Na Lubelszczyźnie majdany czyli leśne osady powstawały już przed 1830 r., ale rozwinęły się po 1831. Miały one charakter wsi, w których gospodarze zakładali gospodarstwa kilku lub kilkunastomorgowe, z obowiązkiem wykarczowania lasu lub oczyszczenia gruntów z krzaków i zarośli.

³⁰ AMPOOD, *Akt opisu i zajęcia...*, sygn. 52, k. 69-72.

- Pole w uroczysku Szubienicznik, morgów 15, prętów 146;
- Niwy stanowiące awuls Majdan oraz krzaki oprócz użytków włościan, morgów 168, prętów 250;
- Grunt zamieniony z Abramowicami, morgów 33, prętów 66;
- Łąk zamienionych nad rzeką pod Smiłowem [Cmiłowem], morgów 3, prętów 252;
- Pastwisk po zamianie przybyłych, morgów 31, prętów 188;
- Łąk nad rzeką i przy stawie, morgów 21, prętów 268;
- Ogrodów warzywnych, morgów 1, prętów 130;
- Ogrodu owocowego, morgów 1, prętów 190;
- Nieużytków, dróg, wód, morgów 25, prętów 237;
- Razem gruntów w folwarku Mętów – morgów 591, prętów 195;
- Lasy przy folwarku w Mętowie – morgów 601;
- Grunty będące w posiadaniu włościan wsi Mętów, morgów 657, prętów 297;
- Włościanie wsi Żabia Wola obrabiających ziemi morgów 193, prętów 250³¹.

Oprócz wyżej wymienionych dóbr klasztor braci kaznodziejów posiadał pod Lublinem dział gruntu zwany Łysą Górą przypisany do dóbr prywatnych Tatarzy (dzisiejsza dzielnica Lublina). Grunt ten w 1862 r. klasztor wydzierżawił na okres 3 lat za czynsz roczny 40 Rs.

W Mętowie liczącym według spisu z 1865 r. 26 domów tak wiejskich jak i dworskich, funkcjonowały dwie drewniane karczmy (na początku wieku XIX była tylko jedna karczma). Większa karczma z zajazdem położona była przy trakcie bychawskim, a druga na granicy wsi Mętów i Żabia Wola. Te dwie Karczmy wraz z karczmą na Trześniowie i karczmą na Hajdowie wydzierżawione zostały 24 czerwca 1862 r. na trzy kolejne lata Karolowi Spiewaczyńskiemu za roczną kwotę Rs 525³².

Swojego dzierżawcę miał również staw i młyn na rzece Czerniejówka w Mętowie. Był nim Srul Barbanel, któremu oo. dominikanie wydzierżawili młyn ze stawem o powierzchni 5 morgów za sumę roczną Rs 450. Z samego połowu ryb (karasi, linów, leszczy, płoci) dzierżawca płacił rocznie Rs 40, a z młyna Rs 410³³.

³¹ Tamże, k. 75-76.

³² Tamże, k. 78-79.

³³ Tamże, k. 80-81.

Budynki na folwarku Mętów w roku kasaty lubelskiego zakonu oo. dominikanów były następujące:

1. Dom mieszkalny dla ekonoma o wymiarach (w stopach) długości 30, szerokości 24, wysokości 8;
2. Dom dla pakciarza o wymiarach (w stopach) długości 29, szerokości 13, wysokości 7;
3. Dom dla dzierżawcy młyna o wymiarach (w stopach) długości 29, szerokości 13, wysokości 7;
4. Karczma we wsi o wymiarach (w stopach) długości 41, szerokości 25, wysokości 8;
5. Karczma przy trakcie turobińskim z zajazdem o wymiarach (w stopach) długości 37, szerokości 13, wysokości 9;
6. Młyn o wymiarach (w stopach) długości 33, szerokości 25, wysokości 10;
7. Kuźnia;
8. Dom dla kowala;
9. Stodoła I o wymiarach (w stopach) długości 27, szerokości 17, wysokości 8;
10. Stodoła II o wymiarach (w stopach) długości 129, szerokości 26, wysokości 8;
11. Stodoła III;
12. Poddasze na słupach o wymiarach (w stopach) długości 28, szerokości 17, wysokości 9;
13. Owczarnia o wymiarach (w stopach) długości 41, szerokości 15, wysokości 8;
14. Obora I;
15. Obora II;
16. Obora III, w której mieściła się sieczkarnia do zęcia sieczki o wymiarach (w stopach) długości 62, szerokości 16, wysokości 13;
17. Stajnia;
18. Sześć chlewów;
19. Magazyn, którego częścią była spiżarnia o wymiarach (w stopach) długości 50, szerokości 22, wysokości 10;
20. Piwnica pod spichlerzem o wymiarach (w stopach) długości 50, szerokości 22, wysokości 10;
21. Dom dla parobków o wymiarach (w stopach) długości 18, szerokości 10, wysokości 4;

22. Dwie stodoły na Majdanie³⁴.

Ploty i parkany ogradzające folwark mętowski liczyły łącznej długości 886,5 sążni i były zbudowane z żerdzi dartych w kołki dębowe lub z bali dartych, sosnowych w słupy³⁵.

Wraz z przejściem pod Zarząd Skarbu Królestwa folwarku w Mętowie, spisano i oszacowano także wartość jego inwentarza żywego oraz maszyn, narzędzi, sprzętów gospodarczych i domowych, a także dokonano pomiarów zapasów zboża w snopie lub ziarnie, siana, paszy itp., przekazując tymczasowo cały inwentarz ruchomy pod dozór wójta gminy Głusk, do czasu przejścia go przez Administratora Skarbowego. Podobnie jak przy przejmowaniu ziemi folwarcznej, lasów i budynków, przy wycenie inwentarza ruchomego i żywego obecni byli: dotychczasowy zarządca folwarku – ekonom Felicjan Adamczewski, gumieny Jan Gęca, sołtys Mętowa – Szymon Tylec.

Poniższa tabela przedstawia skład inwentarza żywego wraz z ilością sztuk, z wiekiem oraz wyceną:

Inwentarz żywy	Ilość	Wiek w latach	Wycena w Rs
koń gniady	1	6	20
koń szpakowaty	1	7	18
koń gniady gruby	1	15	15
koń gniady wicher	1	16	13
koń kary	1	15	12
koń bułany	1	16	10
wół	1	12	13
wół	1	10	11
wół	1	8	9
wół	1	9	8
wół	1	10	11
wół	1	12	13

³⁴ Tamże, k. 81-82.

³⁵ Tamże, k. 93.

wół	1	9	10
wół	1	10	12
buchaj	1	8	14
krowa	1	6	7
krowa	1	8	9
krowa	1	9	12
krowa	1	11	8
krowa	1	10	6
krowa	1	5	14
krowa	1	7	8
krowa	1	6	6
krowa	1	6	5
krowa	1	8	9
krowa	1	9	12
krowa	1	7	14
koziół	2	6	3
jałówki	2	2	8
cielęta	2	1	3
knur stary	1	4	5
knur młody	1	2	3
maciory stare	4	2	12
maciory młode	2	1	4
wieprzki	3	półroczne	1,5
świnka	1	1,5	0,75
Ogółem	45		339,25

Źródło: AMPOOD, *Akt opisu i zajęcia pod zarząd Skarbu majątku należącego do Klasztoru etatowego Księży Dominikanów w Lublinie (Majdan, Mętów i Trześniów 1865)*, sygn. Lb 52, k. 100-101.

W wykazie zbóż i upraw, których ilość również obliczono i wyce-niono znalazły się: żyto ozime, żyto jare, jęczmień, owies, groch, psze-nica ozima, reczka, wyka, wyka pastewna, siano, siano grube, słoma jara i słoma żytnia. Ich wartość oszacowano na Rs 684. Szczegółowy wykaz maszyn i narzędzi gospodarskich zawiera kilkadziesiąt różno-rakich sprzętów do których zaliczone zostały: młockarnia dolna do młócenia zboża, sieczkarnia konna do sieczki, młynek polski, młynek niemiecki, rafka do czyszczenia zboża, bryczka fornalska do wyjazdu, 7 wozów szybowych, wóz zdezelowany, bron z gwoździemi żela-znymi – 8, sani folwarcznych do wyjazdu – 2, sani lepszych prostych – 7, sani zdezelowanych – 3, soch do orki dobrych – 8, soch zepsutych – 2, radeł – 6, radło do kartofli, jarzem do radeł – 6, drabin do wozów – 6, drabin połamanych, gnojowic dobrych – 12, gnojowic połamanych – 6, łopat czyli szuflki do wiania – 5, ćwierć drewniana żelaznymi obrę-czami okuta, miarka czyli 4 garnce, garnce, narogów żelaznych do soch – 6, radlica do kartofli, beczka nowa na wodę, beczka na smołę, beczek małych – 3, miech kowalski stary, magiel, młynek czyli żarna zdezelowane, siekier u parobków dworskich – 5, siekier u fernali dworskich – 3, siekiera w kuchni jedna, łańcuchów do przywiązy-wania drzewa – 6, kos trawnych – 3, nożyce do świec – 3, świder, świderków – 2, świderków grabczastych – 2, dłuto, cieślca, młot-ków – 2, babka do klepania kos, sierpów do żniwa – 12, łopatek żela-znych – 5, tasaków – 2, strugacz, motyka, latarnia drewniana, kłódek do zamykania – 11, toczak do toczenia kos, naczynia dworskie znaj-dujące się u kowala w kuźni, kowadło, szparóg, szrubstak (śrubstak), młotów – 2, kleszcze.

Spśród sprzętów domowych, kuchennych i spizarnianych zinwen-taryzowano: wyspawek, czyli beczek na mąkę – 5, kocioł żelazny na wodę, antałek na wodę, stępa nożna, stępa ręczna, stępa mała do soli, szafarnia stara, beczułka mała na mąkę, beczek z kapustą – 4, niecek – 3, balia, stół czeladni, szafy w kuchni, konewek – 3, szaflików – 2, ceber z żelaznymi obręczami, garnków żelaznych – 4, dzieża duża, dzieża mała, beczka do barszczu, worków 14³⁶. Do sprzętów domowych, kuchennych i spizarnianych zaliczono: beczek na kapustę – 1, tasek starych – 4, beczek na wodę – 4, ceber na wodę, konewek na wodę – 3, szaflików dla trzody – 2, szaflik mały, saganów żelaznych do gotowa-

³⁶ Tamże, k. 100-103

nia – 6, siekacz, balia do prania, miedlic do obrabiania konopii – 3, cierlic do obrabiania konopii – 2, stępka do tłuczenia soli, łopatkę żelazną – 2, motyki do kartofli – 4, grace – 2, kilof, stół kuchenny, stół mały, toczak do ostrzenia kos.

Według obliczeń rachunkowych wartość zarówno inwentarza ruchomego jak i nieruchomego na folwarku w Mętowie w 1865 r. wyniosła ogółem Rs 1396 kop 98. Rozkład tej kwoty był następujący.

- Inwentarz żywy – Rs 339, kop 25,
- Zboże w snopie – Rs 684, kop 13,
- Maszyny i narzędzia – Rs 261, kop 63,
- Sprzęty domowe, kuchenne i spiżarniane – Rs 8, kop 8,
- Zboże w ziarnie – Rs 103, kop 17.

Posługując się takimi samymi kryteriami wartość inwentarza żywego, jak też wszelkiego rodzaju sprzętów na folwarku Trześniów oszacowano na około Rs 998³⁷.

Dziennik czynności ekonomicznych folwarku Mętów sporządzony na przełomie lat 1863/1864 wyszczególnia całoroczne zajęcia pracowników dworskich i najemnych folwarku mętowskiego³⁸.

W miesiącach letnich od lipca do września, kiedy przystępowano do żniw, w folwarku obok takich czynności jak żęcie sierpami zboża, młócenie w młocarni lub przy pomocy cepów, młynkowanie pszenicy, czy koszenie i suszenie traw, wykonywano takie prace jak: wynoszenie z wody lub błota szeliny, a następnie jej suszenie, żęcie siewki, koszenie i grabienie wyki, bronowanie radlanki, miedlenie konopi. Do lżejszych prac należało obrywanie grochu, plewienie grzęd, skubanie kaczek. W miesiącach jesiennych wyorywano i zbierano kartofle, szatkowano kapustę, wykopywano chrzan, „wiano” pszenicę, przygotowywano ziemię pod nowe zasiewy oraz wykonywano czynności porządkowe w stajni i oborach, a także naprawiano sprzęty gospodarcze. W okresie zimowym gospodynie pytłowały mąkę, robiły krupy z hreczki, przędły kądziel, obrządały bydło i trzodę chlewną, natomiast mężczyźni zwozili do klasztoru oo. dominikanów w Lublinie

³⁷ Tamże, k. 104-105.

³⁸ AMPOOD, *Dziennik Czynności Ekonomicznych Folwarku Mętów na rok 1863*, sygn. Lb 48.

plody ziemi (kartofle, zboże, siano) oraz drewno na opał. Przed zimą wyrabiali sanie dla lubelskich zakonników.

Na wiosnę chłopci sadzili kartofle, siali owies, obierali tyczki z grochovin, zaś kobiety tyczyły groch, fasolę, podlewały kapustę, plewiły grzędę, zbierał „chwasty” dla krów i trzody chlewnej.

Kobiety z folwarku mętowskiego wykonywały szereg prac na potrzeby lubelskiego klasztoru dominikanów: regularnie w każdym tygodniu prały, suszyły i maglowały bieliznę klasztorną, nieco rzadziej prały habity, pytlowały mąkę dla klasztoru, wyrabiały krupy gryczane. Często jeżdżono końmi na jarmark do Głuska, rzadziej natomiast do Lublina. Dniami wolnymi od prac folwarcznych obok Świąt Bożego Narodzenia i Świąt Wielkanocnych były: 15 VIII Święto Wniebowzięcia NMP, 1 XI Dzień Wszystkich Świętych, 8 XII Święto Niepokalanego Poczęcia NMP, 6 I Święto Trzech Króli, 2 II Święto Oczyszczenia NMP, 25 III Święto Zwiastowania NMP, 8 V Święto Św. Stanisława, 13 VI Święto Parafialne św. Antoniego Padewskiego (jednego z patronów parafii Czerniejów), Boże Ciało, 29 VI Święto Apostołów Piotra i Pawła.

W roku 1865 na folwarku w Mętowie zatrudniona była służba składająca się z 19 osób pełniących określone funkcje. Gumiennym nadzorującym prace gospodarcze był Jan Gęca, parobkami: Paweł Paździor, Stanisław Skafecki, Mikołaj Fajfer, Jan Dudziak, Maciej Paździor. Obok gumienego i parobków w folwarku pracowało trzech obsługujących konie fernali: Maciej Mielnik, Maciej Lewandowski i Stanisław Tylec. Odpowiedzialnym na wypas bydła był pastuch Paweł Lewandowski, który miał do pomocy chłopaka Pawła Uznańskiego. Trzodę chlewną obrządzał Andrzej Fajfer. Wśród kobiet zatrudnionych w folwarku była Katarzyna Pyter (Pyler) pełniąca funkcję kucharki oraz pięć służących (dziewek): Katarzyna Wójcik z Adamców, Apolonia Banach, Marianna Fajfer, Katarzyna Dudziak, Agata Kaznowska. Pomagał im chłopak Andrzej Paździor. Za pracę otrzymywali oni zapłatę, której wysokość zależała od pełnionej na folwarku funkcji. Ekonom zarabiał 150 zł na kwartał, gumieny 32 zł, parobkowie po 31 zł, fernali 20-27 zł, kucharka 15 zł, a dziewczki po 12 zł³⁹.

Dla konwentu oo. dominikanów folwark mętowski miał ogromne znaczenie. Był nie tylko źródłem utrzymania zakonników, ale także

³⁹ Tamże.

gospodarstwem dochodowym. Pracownicy folwarku mętowskiego dostarczali dominikanom zarówno płody ziemi, jak też zaopatrywali zakonników w drewno na opał, w bieliznę klasztorną (obrusy, szaty liturgiczne, habity), przekazywali klasztorowi pieniądze pochodzące ze sprzedaży zboża i kartofli na jarmarku w Głusku. Przyjrzenie się folwarkowi poddominikańskiemu w Mętowie, rodzi potrzebę całościowego przedstawienia wielkości i oszacowania wartości majątku klasztoru oo. dominikanów w Lublinie z uwzględnieniem zarówno dochodów z folwarków, dworów i kamienic, jak też korzyści z kapitałów lokowanych przez dominikanów w banku polskim, z kapitałów hipotecznych, z funduszy pokahalnych, czy z opłat pobieranych z kasy bożniczej miasta Chełma.

Bibliografia

Źródła

- Archiwum Małopolskiej Prowincji OO. Dominikanów w Krakowie, *Akt opisu i zajęcia pod zarząd Skarbu majątku należącego do Klasztoru etatowego Księży Dominikanów w Lublinie (Majdan, Mętów i Trześniów 1865)*, sygn. Lb 52.
- Archiwum Małopolskiej Prowincji OO. Dominikanów w Krakowie, *Akt Zaprowadzenia Administracji w dobrach Mętów i Trześniów przeszłych z własności XX Dominikanów w Lublinie pod Zarząd Skarbu Królestwa Polskiego. Sporządzony przez Assessora Ekonomicznego Okręgu Lubelskiego w r. 1865*, sygn. Lb 47.
- Archiwum Małopolskiej Prowincji OO. Dominikanów w Krakowie, *Dziennik Czynności Ekonomicznych Folwarku Mentów na rok 1863*, sygn. Lb 48.
- Archiwum Narodowe w Krakowie, *Zbiór Zygmunta Glogera, Mentów parafia Czerniejów (lubelskie) – inwentarz, spis zagród*, sygn. 678/0/3/500.
- Biblioteka Naukowa PAU i PAN w Krakowie, *Dokumenty z lat 1570-1571 dotyczące wsi Mentów i Ćmilów /Smilów, Smielów/ należących do klasztoru dominikanów w Lublinie*, sygn rkps 3275, nr mkf 793.

Opracowania

- Dominikanie w Lublinie. Studia z dziejów i kultury*, red. H. Gapski, Lublin 2006.

- Duch O., *Jak mniszki gospodarowały ? Gospodarka w prawosławnych i unickich monasterach żeńskich eparchii lwowskiej i przemyskiej w XVII-XVIII wieku*, w: *Folwark, wieś, latyfundium. Gospodarstwo wiejskie w Rzeczypospolitej w XVI-XVIII wieku*, red. J. Muszyńska, Sz. Kazusek, J. Pielas, Kielce 2009, s. 187-196.
- Dzieje Lubelszczyzny, t. III, Słownik historyczno-geograficzny województwa lubelskiego w średniowieczu*, oprac. S. Kuraś, Warszawa 1983.
- Epszstein T., *Pracownicy w dobrach ziemskich w Polsce w XIX i XX wieku*, [w:] *Dwór a społeczności lokalne na ziemiach polskich w XIX i XX wieku*, red. W. Caban, M. B. Markowski, M. Przeniosło, Kielce 2008, s. 263-279.
- Groth A., *Gospodarka folwarczna w dobrach Krokowskich w drugiej połowie XVIII wieku*, [w:] *Folwark, wieś, latyfundium. Gospodarstwo wiejskie w Rzeczypospolitej w XVI-XVIII wieku*, red. J. Muszyńska, Sz. Kazusek, J. Pielas, Kielce 2009, s. 139-150.
- Kopruckowiak A., *Ziemiaństwo Lubelszczyzny i Podlasia w XIX i XX wieku. Wybór prac z lat 1974-2005 wydany na jubileusz 75-lecia urodzin autora*, Lublin 2005.
- Kupisz D., *Zbigniew Gorajski (1596-1655). Studium z dziejów szlachty protestanckiej w Małopolsce w pierwszej połowie XVII wieku*, Warszawa 2000.
- Kwiatkowski B., *Folwarki Lubelszczyzny. Historia rozwoju i zabudowy*, Lublin 2012.
- Mencel T., *Wieś pańszczyźniana w Królestwie Polskim w połowie XIX wieku*, Lublin 1988.
- Morawski W., *Dziewiętnastowieczne reformy rubla*, [w:] *Reformy pieniądza w Polsce i na świecie*, s. 81-84 [cykl w magazynie „Mówią Wieki”], strona http://mowiawieki.pl/templates/site_pic/files/NBP_odcinek_2.pdf, dostęp 04. 2017).
- Przegaliński A., *Dwór ziemiański na Lubelszczyźnie w epoce przemian gospodarczych i społecznych. Dzieje dóbr Snopków w XIX i w I połowie XX wieku*, Lublin 2016.
- Przegaliński A., *Spoleczna działalność ziemiaństwa lubelskiego w latach 1864-1914*, Lublin 2009.
- Przegaliński A., *Wokół dworu i parku. Studia z duchowej i materialnej kultury ziemiaństwa lubelskiego po powstaniu styczniowym*, Lublin 2011.
- Pudelska K., Mirosław A., *Zabytkowe ogrody klasztorne we współczesnym Lublinie*, [w:] „TeKa Komisji Architektury, Urbanistyki i Studiów Krajo-
brazowych O.L. PAN”, VII/2011, s. 81-91.
- Rolska-Boruch I., *„Domy pańskie” na Lubelszczyźnie od późnego gotyku do wczesnego baroku*, Lublin 2003.

Rolska-Boruch I., *Siedziby szlacheckie i magnackie na ziemiach zwanych Lubelszczyzną 1500-1700. Założenia przestrzenne, architektura, funkcje*, Lublin 1999.

Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, red. F. Sulimierski, B. Chlebowski, W. Walewski, t. I, Warszawa 1880.

Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, red. F. Sulimierski, B. Chlebowski, W. Walewski, t. VI, Warszawa 1885.

Studia nad ziemiaństwem w XIX i XX wieku, red. Z. Gołębiowska, A. Kopruckowiak, A. Przegaliński, Lublin 2014.

Studia z dziejów ziemian 1795-1944, red. A. Kopruckowiak, Lublin 2005.

Wadowski J. A., *Kościół lubelskie*, wyd. 2 reprint, Lublin 2004.

JOANNA KUMOR-MIELNIK

FOLWARK W MĘTOWIE JAKO WŁASNOŚĆ LUBELSKIEGO KONWENTU OO. DOMINIKANÓW W XVIII I XIX WIEKU

Streszczenie: Przedmiotem niniejszego artykułu jest charakterystyka folwarku funkcjonującego w XVII i XIX wieku w podlubelskiej wsi Mętów, którego właścicielami od lat 20-tych XVIII w. stali się oo. dominikanie z Lublina. Szczegółowy opis XIX-wiecznych zabudowań i dóbr folwarcznych, ale także dochodów, jakie czerpał zakon z posiadanego majątku ziemskiego oparty został głównie na materiale źródłowym dostępnym w postaci inwentarzy spisanych w 1864 r. po kasacie lubelskiego konwentu oo. dominikanów, ale także w postaci szczegółowych opisów folwarku z I połowy XIX w. Zabudowania i obszar folwarku, wartość jego majątku żywego oraz ruchomego i nieruchomego, a także wykaz i rodzaje powinności poddanych zamieszkujących w dobrach folwarcznych w XIX w. każą nam zaliczyć mętowskie dobra braci kaznodziejów do bardzo znaczących dla funkcjonowania zakonu, a jednocześnie do porównywalnych w stosunku do innych folwarków istniejących w tym okresie na terenach Rzeczypospolitej. Celem podkreślenia i uwydatnienia roli folwarku w Mętowie, biorąc pod uwagę aspekt ekonomiczny, podjęto próbę porównania go z innymi, funkcjonującym w tym samym czasie dobrami ziemskimi, należącymi do lubelskiego konwentu oo. dominikanów (z podlubelskim folwarkiem na Trześniowie oraz posiadłościami dworskimi na Hajdowie). Przedstawiona w artykule wielkość, a zarazem wartość majątku klasztornego w Mętowie rodzi potrzebę badań porównawczych w stosunku do majątków innych zakonów (lubelskich i pozalubelskich), skasowanych w XIX w. przez władze carskie.

Słowa kluczowe: folwark, dominikanie, dobra ziemskie, dochody, inwentarz, zabudowania folwarczne.

FOLWARK IN MĘTÓW AS A PROPERTY OF THE DOMINICAN FRIARS CONVENT IN XVIII AND XIX CENTURIES

Abstract: The subject of this paper is a folwark which operated in XVII and XIX century in a village of Mętów near Lublin. Its owners have been Dominican friars from Lublin since the twenties of XVIII century. A detailed description of XIX-century folwark buildings and goods as well as income which the order derived from these grounds was based mainly on source material accessible in form of inventories written down in 1864 after dismantlement of Dominican Friars' Lublin convent. We also have detailed descriptions of the folwark which date back to the first half of XIX century.

Buildings and the territory of folwark, the value of its living, mobile and immobile property as well as a list of duties to be performed by the subjects residing within its scope make us perceive the goods in Mętów as crucial to the order's life and simultaneously as comparable to other folwarks of this time in the Republic. To expose the role of the folwark in Mętów with special attention paid to economy, the paper sought to juxtapose it with other estates belonging to the Dominican Friars' Lublin convent (with the folwark in Trześnów near Lublin and court's goods in Hajdów). The size and value of the cloister's estates in Mętów makes us see the need to launch comparative research into properties of other orders (in Lublin and beyond) which were dismantled in XIX century by tsarist authorities.

Key words: folwark, Dominicans, estates, income, inventory, folwark buildings.

Translated by Dominik Jemielita

